

РЕЦЕНЗИЯ

във връзка с открита процедура по публична защита на дисертационен труд на тема **Възможности за усъвършенстване на дейностите по промоция на здравето и профилактика на болестите в България**, разработен от докторант **Нора Иванова Николаева, D010216158**, за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ по Докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (застраховане и социално дело)“

Рецензент: **доц. д-р Пламен Петков Йорданов** - хабилитиран по научната специалност 05.02.05 „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (Социално осигуряване)“, Свидетелство № 26420 от 19.07.2010 г. на ВАК, определен на първо заседание на Научно жури в състав, утвърден със Заповед № 360 от 30.04.2019 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в обем 225 стр. и е разработен в списък на съкращенията (стр. 5 – 6), увод (стр. 7 - 12), три глави (стр. 13 – 209), заключение (стр. 210 – 211), списък на използвана литература и източници (стр. 212 – 221), приложения (стр. 222 – 224) и Декларация за оригиналност и достоверност. В подкрепа на изложението са разработени и представени 16 фигури и 24 таблици, част от които са заимствани и адаптирани от автора. Списъкът с използвана литература и източници на информация включва 155 позиции, 49 от които на латиница и 106 на български език, в т.ч. теоретични и аналитични изследвания, нормативна уредба и източници на статистически данни.

Обект на изследването е здравеопазването като системен елемент на социалната защита, в неговата обществена, индивидуална и групова (трудовомедицинска) форма. **Предмет** на изследването е проявлението на интегрираните дейности за здравна превенция - профилактика на болестите и промоция на здравето в здравеопазването на България, с произтичащите от това взаимодействия и взаимозависимости. Усилията са насочени към аргументиране на

тезата, че дейностите по профилактика на заболяванията и промоция на здравето, като стратегически приоритетни елементи в здравеопазването на България, съдържат значим и недостатъчно разгърнат потенциал за въздействие върху здравните рискове и за решаване на здравните и социално-икономически проблеми на обществото, което изисква по-добра съвместна работа между въвлечените страни чрез организационно-финансово усъвършенстване в две насоки: по линия на публичната здравна система и по линия на трудовата медицина в системата за осигуряване и управление на здравословни и безопасни условия на труд. Основна **цел** на изследването е да се анализира актуалното състояние на дейностите по профилактика и промоция на здравето в системата на българското здравеопазване, да бъдат идентифицирани главните проблеми на техния организационно-финансов модел и да бъдат открити възможности за неговото усъвършенстване. Формулирани са и единадесет конкретни научноизследователски задачи.

Изследването е фокусирано върху дейностите по профилактика и здравна промоция, попадащи в обхвата на системата на публичните здравни грижи и в сферата на дейност на службите по трудова медицина, насочени към икономически активната група на лицата на възраст над 18 години. В първа глава дейностите по профилактика на болестите и промоция на здравето са разгледани в контекста на измеренията на здравето, рационалното функциониране на системата на здравеопазване и спецификата на проявление на здравните рискове и опитите за въздействие върху тях. Във втора глава са разгледани приложните аспекти на дейностите по промоция на здравето и профилактиката на болестите в условията на българската здравеопазна система. В трета глава са очертани насоките за усъвършенстване на работата по осъществяване на дейностите по промоция на здравето и профилактика на болестите в условията на сътрудничество между извънболничната медицинска помощ и работодателите, във връзка с което са формулирани и конкретни предложения.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Проблемите на рационалното функциониране на здравеопазването се отличават с непреходна актуалност, от което произтича и безспорната актуалност на представения дисертационен труд. Това естествено провокира и засиления

изследователски интерес, при което, обаче, специфичните проблеми на икономическата интерпретация на проявлението на дейностите по профилактика на болестите и промоцията на здравето, особено в условията на сътрудничество между изпълнителите на медицинска помощ и работодателите, на практика остават недостатъчно изследвани.

Обектът, предметът, тезата и основната цел на дисертационния труд, конкретизирани в поставените изследователски задачи, съответстват на актуалността на разработката и са определящи по отношение на логиката и структурирането на изложението. Представеният дисертационен труд е в повече от достатъчен обем. В хода на изследователската работа е проучена и обработена значителна като количество и качество теоретико-методологическа и емпирична информация. Изразените авторови становища, в т.ч. и интерпретиращи фундаментални теоретически постановки, са добре формулирани и аргументирани. В подкрепа на изложението е разработен и представен достатъчен и подходящ илюстративен материал. Използваният инструментариум е адекватен на философията на съвременното икономическо научно изследване, и, като цяло, е постигнато и необходимото изпълнение на поставените изследователски задачи, както следва:

Задача №1 (*Представяне на същността, специфичните особености и многообразни форми на дейностите по профилактика на заболяванията и промоция на здравето като средства за превенция на здравните рискове и за съкращаване на здравните разходи*) – в глава първа;

Задача № 2 (*Извършване на документален анализ и коментар на актуални нормативни и поднормативни актове в здравното ни законодателство, с които се регламентират здравнопревантивни дейности в основните видове медицинска доболнична и болнична помощ*) – в глава втора;

Задача № 3 (*Представяне на публичните финансови източници и икономическо анализиране на структурата и равнищата на здравноосигурителните плащания в бюджета на НЗОК във връзка с дейностите по профилактика и промоция на здравето за периода 2012 - 2017 г.*) – в глава втора;

Задача № 4 (*Ситуационно изследване на здравнопрофилактична практика в България и определяне на основните причини, фактори и изисквания, оказващи влияние върху нейната ефективност*) – в глава втора;

Задача № 5 (*Проучване на обхвата на населението и финансова обезпеченост на програмата за задължителен годишен профилактичен преглед на осигурените лица над 18 г. в рамките на първичната извънболнична помощ*) – в глава втора;

Задача № 6 (*Очертаване на параметрите на националните здравни политики и изучаване динамиката на програмното бюджетиране в областта на промоцията, превенцията и контрола на общественото здраве в България*) – в глава втора;

Задача № 7 (*Характеризиране на същността, състоянието и динамиката на хроничните незаразни болести и тяхната социално-икономическа тежест в контекста на здравнопревантивните дейности*) – в глава трета;

Задача № 8 (*Извеждане на работното място като стратегическа област за интегрирана превенция в контекста на политиката за безопасност и здраве при работа и очертаване на най-важните ефекти и проблеми при внедряване на здравна промоция особено в малките и средни предприятия*) – в глава трета;

Задача № 9 (*Определяне функциите и проблемите на службите по трудова медицина и изтъкване на спецификите на реализация и финансиране на периодичните профилактични прегледи в контекста на политиката за здравословните и безопасни условия на труд*) – в глава трета;

Задача № 10 (*Изследване на слабостите на механизмите на взаимодействие между службите по трудова медицина, общопрактикуващите лекари и работодателите*) – в глава трета;

Задача № 11 (*Формулиране на аргументирани предложения за усъвършенстване на организационно-финансов модел на дейностите по промоция на здравето и профилактика на болестите в условията на междусекторно сътрудничество*) – в глава трета.

Като цяло, дисертационният труд е балансиран и демонстрира необходимата степен на систематизираност. Изследването е добре изпълнено в стилово и научно отношение. Изложението е съобразено с правилата на научната етика.

Авторефератът е в общ обем 50 страници и коректно отразява както дисертационния труд, така и постигнатите изследователски резултати.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Част от представените в дисертационния труд обобщения и авторски коментари, независимо от това дали ще бъдат приети безрезервно от читатели и изследователи, обогатяват научното познание в областта на изследваната проблематика и имат характер на приноси, посочени в Справка за научните и научно-приложните приноси и в приложения Автореферат. Положителна оценка заслужават:

- обобщенията, посветени на интегралната същност на здравето, послужили като основа за изследване на мястото и ролята на профилактиката на болестите и промоцията на здравето като средство за ограничаване и превенция на здравните рискове в съвременните здравеопазни системи;

- проучването и систематизираното представяне на регулационните, приложните, социалните и икономическите аспекти на дейностите по промоция на здравето и профилактиката на болестите в условията на българската здравеопазна система, послужили като основа за открояване на съществуващите несъвършенства;

- изследването на социално-икономическата специфика на хроничните неинфекциозни заболявания в България в контекста на обусловеността на проявлението им от параметрите на работната среда, послужило като основа за очертаване на работното място като приложно поле на дейностите по промоция на здравето и профилактика на болестите и за формулиране на предложения за промени в организацията и финансирането на здравнопревантивните дейности.

Вижданията на автора по дискутираната проблематика са представени на научни и научнопрактически конференции (3 доклада) и чрез публикации в специализирани издания (1 студия и 1 статия).

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

Без да констатирам съществени слабости и без да омаловажавам постигнатите резултати, считам, че на места изложението е посветено не толкова на проблемите на профилактиката на болестите и промоцията на здравето, а на

функционирането на здравеопазването като цяло. Насочеността на дисертационния труд към развитието на здравнопревантивните и здравнопромотивните дейности на работното място би могла да бъде по-ясно и категорично анонсирана в увода, най-малкото чрез тезата, целта и задачите на изследването. Препоръчвам насочване на бъдещата изследователска работа към детайлно разработване на формулираните предложения за промени в организацията и финансирането на здравнопревантивните дейности.

V. Заключение

Дисертационният труд представлява добре изпълнено и завършено научно изследване. Изследователската теза е аргументирана, поставените задачи и цел са постигнати. Това ми дава основание да изразя положително становище и да предложа на почитаемото Научно жури да присъди на Нора Иванова Николаева образователната и научна степен „Доктор“ по Докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (застраховане и социално дело)“.

Свищов, 17. 05. 2019 г.

Рецензент:

(доц. д-р Пл. Йорданов)

